

MONITOR ASEAN

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

MGR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

STYCZEŃ 2022

TRUDNY START PREZYDENCJI KAMBODŻY W ASEAN

Doniesienia z Azji Południowo-Wschodniej na początku 2022 roku zostały zdominowane przez skutki grudniowej wizyty premiera Kambodży w Birmie. Wszystko wskazuje na to, że obok pandemii COVID-19 to właśnie polityka Hun Sena wobec birmańskiej junty wpłynęła na przełożenie szczytu ministrów spraw zagranicznych ASEAN. Na uwagę zasługuje także ratyfikowanie RCEP przez Malezję oraz przypiecztowanie zakupu pocisków BrahMos przez Filipiny. Dozbrojenie filipińskiej marynarki wojennej nie jest dobrą wiadomością dla Pekinu, ale Stany Zjednoczone również mają powody do obaw, ponieważ pociski są rosyjsko-indyjskiej produkcji, co może zwiększyć rywalizację o wpływy w Manili.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

1 stycznia: Indonezja wstrzymała eksport węgla w obawie o braki dostaw energii elektrycznej w kraju. Indonezja jest największym na świecie eksporterem węgla energetycznego, a wśród głównych odbiorców znajdują się takie państwa jak Indie, Chiny, Japonia i Korea Południowa. Tymczasowy zakaz eksportu najprawdopodobniej przyczyni się do kolejnego wzrostu ceny węgla, a zyskają na tym pozostali eksporterzy jak Rosja, Australia czy Mongolia.

4 stycznia: Indonezja wyraziła pełne poparcie dla prezydencji Kambodży w ASEAN. Joko Widodo w rozmowie telefonicznej z premierem Hun Senem udzielił pełnego poparcia dla prezydencji Kambodży w ASEAN w 2022 roku. Zaznaczył jednak, że w przypadku braku widocznych postępów z zakresu realizacji pięciopunktowego konsensusu, Birma powinna być reprezentowana na spotkaniach ASEAN przez apolitycznego przedstawiciela. Tego rodzaju deklaracja jest szczególnie istotna biorąc pod uwagę kontrowersje związane z poprzednią prezydencją Kambodży w 2012 roku, kiedy po raz pierwszy w historii państwom stowarzyszenia nie udało się wydać wspólnego oświadczenia w związku z brakiem konsensusu w sprawie wydarzeń na Morzu Południowochińskim. Z kolei szef kambodżańskiego rządu podziękował prezydentowi Indonezji za aktywny udział w inicjatywach stowarzyszenia, ze szczególnym uwzględnieniem strategii ASEAN wobec Indo-Pacyfiku.

6 stycznia: rząd jedności narodowej Birmy wezwał ASEAN do powstrzymania wizyty premiera Kambodży w Birmie i spotkania z przedstawicielami junty. Przedstawiciel rządu jedności narodowej Birmy przy ASEAN - Bo Hla Tint, zaapelował do państw członkowskich stowarzyszenia, żeby zainterweniowały w sprawie wizyty Hun Sena w Birmie, podczas której ma się spotkać z przywódcą junty Min Aung Hlaing'iem, który przejął władzę w kraju poprzez zamach stanu w lutym 2021 roku. Zdaniem rządu jedności narodowej spotkanie będzie stanowiło legitymizację wojskowego rządu i przyczyni się do nieodwracalnych szkód dla autorytetu ASEAN.

7 stycznia: premier Kambodży jako pierwszy przywódca państwa odwiedził Birnę od czasu ubiegłorocznego zamachu stanu. Hun Sen w towarzystwie ministra spraw zagranicznych Prak Sokhonn'a, który sprawuje również rolę specjalnego wysłannika ASEAN do Birny, spotkał się z Min Aung Hlaing'iem. Na początku wizyty doszło do uroczystego przekazania sprzętu medycznego dla Birny w ramach wsparcia w walce z pandemią koronawirusa. Generał Aung Hlaing poparł zaangażowanie Prak Sokhonn'a w roli specjalnego wysłannika, który ma pomóc w stabilizacji sytuacji wewnętrznej w Birnie. Liderzy obu państw zgodzili się również na organizację spotkania z przedstawicielami ASEAN, ONZ oraz Czerwonego Krzyża w Birnie w celu usprawnienia dystrybucji pomocy humanitarnej dla obywateli Birny.

8 stycznia: premier Kambodży wyraził poparcie dla przedłużenia zawieszenia broni ogłoszonego podczas jego wizyty w Birnie. Podczas swojego dwudniowego pobytu w Birnie, premier Hun Sen wyraził poparcie dla decyzji junty w sprawie przedłużenia zawieszenia broni pomiędzy zbrojnymi organizacjami mniejszości etnicznych z końca lutego do końca 2022 roku. Ponadto premier Kambodży oficjalnie mianował ministra spraw zagranicznych Prak Sokhonn'a specjalnym wysłannikiem ASEAN do Birny. Generał Aung Hlaing z aprobatą przyjął plan zaangażowania wysłannika w rozmowy pokojowe z przedstawicielami zbrojnych ugrupowań etnicznych.

10 stycznia: zapadł kolejny wyrok w sprawie byłej radczyni stanu Birny. Aung San Suu Kyi została skazana na cztery lata więzienia. Sąd wydał wyrok dwóch lat za złamanie prawa eksportowo-importowego poprzez posiadanie przenośnych radiotelefonów oraz rok za posiadanie zestawu zagłuszającego sygnały. Powyższe wyroki będą egzekwowane w tym samym czasie. Na kolejne dwa lata została skazana pod zarzutem naruszenia przepisów dotyczących zarządzania kłęskami żywiołowymi, co jest związane z pandemią koronawirusa.

10 stycznia: Filipiny zaapelowały do Indonezji o zniesienie zakazu eksportu węgla. Filipiński minister ds. energetyki Alfonso Cusi zwrócił się do rządu Indonezji za pośrednictwem ministerstwa spraw zagranicznych o wycofanie zakazu eksportu węgla, albowiem może się on przyczynić do wzrostu kosztów produkcji energii w państwach uzależnionych od importu węgla. Podobne apele wystosowały Japonia oraz Korea Południowa. Filipiny są uzależnione od dostaw węgla z Indonezji, która jest głównym źródłem tego surowca (70%). Węgiel jest również importowany z Australii i Wietnamu, ale jego cena jest wyższa niż w przypadku Indonezji. Energia wytwarzana z węgla stanowi około 60% krajowego miksu energetycznego na Filipinach.

13 stycznia: Kambodża przesunęła spotkanie ministrów spraw zagranicznych ASEAN na bliżej nieokreślony termin z powodu trudności w podróżowaniu. Rząd Kambodży poinformował o przełożeniu spotkania ASEAN zaplanowanego na 18-19 stycznia, ponieważ niektórzy ministrowie zgłosili trudności związane z podróżą, co uniemożliwiłoby im udział stacjonarny. Spotkanie miało być pierwszym zorganizowanym w ramach tegorocznej prezydencji Kambodży w ASEAN.

13 stycznia: Indonezja i Malezja skrytykowały podróż premiera Kambodży. Minister spraw zagranicznych Malezji Saifuddin Abdullah stwierdził, że Hun Sen przed podróżą do Birny, gdzie spotkał się z przedstawicielami junty, powinien najpierw skonsultować się z pozostałymi członkami ASEAN. Minister zwrócił uwagę, że wraz z przejęciem prezydentury w ASEAN, Hun Sen nie tylko reprezentuje swój rząd ale również stowarzyszenia. Z kolei ministerstwo spraw zagranicznych Indonezji wezwało Kambodżę do przestrzegania

uzgodnień stowarzyszenia wobec Birmy, ze szczególnym uwzględnieniem pięciopunktowego konsensusu wypracowanego w kwietniu ubiegłego roku.

14 stycznia: premier Singapuru przeprowadził wideo rozmowę ze swoim odpowiednikiem z Kambodży. Premier Lee Hsien Loong w rozmowie z Hun Senem zwrócił uwagę na brak wyraźnych postępów dotyczących wdrażania postanowień pięciopunktowego konsensusu przez birmańską juntę. W związku z tym ASEAN nie powinien pozwalać na jakiegokolwiek ustępstwa wobec uczestnictwa junty w oficjalnych spotkaniach stowarzyszenia. Według Lee Hsien Loonga Kambodża powinna zaangażować się w łagodzenie sytuacji wewnętrznej w Birmie poprzez negocjacje ze wszystkimi stronami sporu, włącznie z przedstawicielami opozycji. Z kolei Hun Sen zrelacjonował przebieg swojego ostatniego pobytu w Birmie.

16 stycznia: Filipiny potępiły birmańską juntę za skazanie byłej radczyny stanu. Minister spraw zagranicznych Teodoro Locsin oskarżył juntę o wykorzystanie systemu sądownictwa do prześladowania przeciwników politycznych. Podkreślił jednocześnie, że dialog z Aung San Suu Kyi i innymi przedstawicielami opozycji jest konieczny, żeby rozpocząć proces stabilizacji sytuacji wewnętrznej w Birmie, a następnie przeprowadzić zmiany w kierunku demokratyzacji kraju.

20 stycznia: szef wietnamskiej dyplomacji przyjechał do Kambodży na dwudniową wizytę. Minister spraw zagranicznych Wietnamu, Bui Thanh Son, spotkał się z premierem Hun Senem, a także z przewodniczącym senatu Say Chhumem i przewodniczącym Zgromadzenia Narodowego Heng Samrinem. Przedstawiciele obu państw omówili kluczowe kwestie dotyczące rozwoju relacji bilateralnych w obliczu 55. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych

25 stycznia: Indonezja i Singapur podpisały umowy o ekstradycji, przestrzeni powietrznej oraz współpracy z zakresu obrony. Prezydent Joko Widodo spotkał się z premierem Lee Hsien Longiem na indonezyjskiej wyspie Bintan. W ramach spotkania podpisano umowę o ekstradycji osób popełniających przestępstwa finansowe. Oprócz tego podpisano umowę dającą Indonezji większą kontrolę nad przestrzenią powietrzną nad wyspami Riau i Natuna, obszarami bliskimi obu państwom, a także dodatkową umowę z zakresu obrony.

25 stycznia: Singapur planuje zainwestować 9,2 mld USD w budowę centrum logistycznego o projekty energii odnawialnej w Indonezji. Premier Lee Hsien Loong zapowiedział podczas spotkania z prezydentem Joko Widodo plan inwestycji 9,2 mld USD w budowę centrum logistycznego w porcie Tanjung Priok oraz projekty energii odnawialnej w Batam w prowincji Riau oraz na wyspie Sumba i Flores. Oba państwa będą dążyć do rozwoju źródeł energii odnawialnej, a także wprowadzą ułatwienia w obszarze transgranicznego handlu energią elektryczną.

26 stycznia: premier Kambodży wezwał rząd Birmy do przyjęcia specjalnego wysłannika ASEAN oraz umożliwienia dostępu dla pomocy humanitarnej. Podczas wideo rozmowy z wojskowym przywódcą Birmy, Min Aung Hlaingiem, premier Hun Sen zaapelował o przestrzeganie pięciopunktowego konsensusu w celu rozwiązania konfliktu w kraju. Ponadto poprosił o umożliwienie wizyty specjalnego wysłannika ASEAN, a także udziału w inicjatywie mającej na celu dostarczenie pomocy humanitarnej potrzebującym obywatelom Birmy. Wyraził również zaniepokojenia kolejnymi walkami zbrojnymi, do których doszło w Birmie po jego wizycie pod koniec ubiegłego roku.

26 stycznia: tajska firma specjalizująca się w wydobyciu gazu i ropy jest zainteresowana przejęciem pola gazowego w Birmie. Po tym jak francuski TotalEnergies i amerykańska firma Chevron poinformowały o wycofaniu się z Birmy w związku z pogarszającą się sytuacją w kraju, tajskie przedsiębiorstwo PTT Exploration and Production Plc (PTTEP) wyraziło chęć przejęcia roli operatora pola gazowego Yadana, w którym posiada już 25,5% udziałów. Gdyby PTTEP przejęło udziały po amerykańskiej i francuskiej firmie, zwiększyłoby swoje udziały do 85%. W 2021 roku dzienna produkcja gazu z pola Yadana wynosiła 770 mln stóp sześciennych z czego 570 stóp sześciennych było dostarczane do Tajlandii. Yadana odpowiada za 10-15% zapotrzebowania na gaz w Tajlandii po tym, jak produkcja na największym tajskim polu Erawan spadła w 2021 roku.

29 stycznia: szczyt ministrów spraw zagranicznych ASEAN odbędzie się w lutym. Szczyt szefów dyplomacji państw ASEAN miał się odbyć w styczniu, ale z powodu zgłoszonych trudności w podróżowaniu przez część uczestników, a także kontrowersji związanych z grudniową wizytą premiera Kambodży w Birmie, spotkanie odbędzie się w dniach 16-17 lutego. Minister spraw zagranicznych Kambodży oraz specjalny wysłannik ASEAN do Birmy, Prak Sokhonn, poinformował, że na spotkaniu zostanie przede wszystkim poruszony temat dostarczenia pomocy humanitarnej dla mieszkańców Birmy.

KOMENTARZ

Singapur i Indonezja zakończyły okres 10 lat negocjacji podpisaniem trzech umów regulujących kluczowe obszary dla relacji dwustronnych. Podczas 5. spotkania liderów obu państw w Bintan, prezydent Joko Widodo oraz premier Lee Hsien Loong podpisali umowę o identyfikacji powietrznej (Flight Information Region), współpracy w dziedzinie obrony oraz umowę o ekstradycji. Prezydent Indonezji stwierdził, że dwustronna współpraca w zakresie egzekwowania prawa, bezpieczeństwa lotniczego oraz obrony i bezpieczeństwa będzie „wzmocniana w oparciu o zasadę obopólnych korzyści”. Z kolei premier Singapuru podkreślił, że porozumienia rozstrzygają kwestie problematyczne w relacjach dwustronne, dzięki przyczynią się do wzmocnienia stosunków.

Pierwsza umowa przewiduje wyrównanie granic powietrznych pomiędzy Dżakartą i Singapurem. Druga przewiduje ekstradycję zgodnie z kompleksową listą przestępstw, ze szczególnym uwzględnieniem oszustw finansowych. Zarówno umowa ekstradycyjna jak i porozumienie w obszarze obrony były już podpisane w 2007 roku i miały być realizowane równoległe, ale proces nie doszedł do skutku, ponieważ indonezyjski rząd nie zakończył ratyfikacji.

Na szczególną uwagę zasługuje umowa o współpracy z zakresu bezpieczeństwa, zwłaszcza w kontekście rosnących napięć regionalnych i rywalizacji mocarstw. Rozpoczęcie współpracy w tym obszarze zainicjowano w 1995 roku, kiedy oba państwa podpisały porozumienie o współpracy wojskowej, które przyznało Singapurowi prawo do prowadzenia ćwiczeń wojskowych na indonezyjskich wodach w pobliżu wyspy Riau i południowych krańcach Morza Południowochińskiego. W 2003 roku dokonano jednak ponownej oceny tej umowy, ponieważ Indonezja zgłaszała protesty przeciwko Singapurowi, argumentując, że

ćwiczenia wojskowe Singapuru często wykraczają poza wyznaczony obszar i obejmują państwa, takie jak Stany Zjednoczone czy Australia. Po wygaśnięciu umowy w 2003 roku, minister obrony Juwono Sudarsono i jego singapurski odpowiednik Teo Chee Hean podpisali pierwszą umowę o współpracy obronnej w 2007 roku. Umowa nie uzyskała jednak poparcia Izby Reprezentantów Indonezji, a co za tym idzie nie doszło do jej ratyfikacji. Izba wskazywała, że udzielenie zgody Singapurowi na ćwiczenia wojskowe na wodach indonezyjskich wysp może zagrozić suwerenności kraju, mimo tego, że Singapur dawał gwarancję pełnego poszanowania suwerennego terytorium Indonezji. Ponadto władze Singapuru powoływały się na art. 51 UNCLOS, który dopuszcza prowadzenie „innych legalnych działań” na wodach państw sąsiadujących. W ocenie Singapuru ćwiczenia wojskowe wpisywały się właśnie w „inne legalne działania”. Z drugiej strony Indonezja utrzymywała stanowisko, iż do zezwolenia na ćwiczenia wojskowe na wodach archipelagu potrzebne jest wypracowanie „warunków wstępnych”. Różne interpretacje UNCLOS przyczyniły się do powstania impasu trwającego niemal piętnaście lat.

Podpisanie porozumienia podczas spotkania liderów w Bintan jest dowodem na zwiększenie strategicznego zaufania pomiędzy państwami. Wszystko wskazuje na to, że tym razem umowa zostanie ratyfikowana przez Izbę Reprezentantów Indonezji, biorąc pod uwagę fakt, że prezydent Joko Widodo posiada poparcie 60% Izby.

II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

2 stycznia: **Wietnam zaapelował do Chin o złagodzenie restrykcji na przejściu granicznym z prowincją Guangxi.** Wietnamskie ministerstwo handlu zwróciło się do władz prowincji Guangxi z apelem o podjęcie pilnych działań na rzecz rozładowania kolejek na przejściach granicznych między państwami. Zatory zostały spowodowane zaostrzeniem restrykcji epidemiologicznych przez Chiny, poprzez zamknięcie części przejść granicznych albo wstrzymanie transportu niektórych towarów jak np. owoce. Chiny są największym partnerem handlowym Wietnamu i największym rynkiem zbytu dla owoców i warzyw.

10 stycznia: **Indonezja wciąż nie ratyfikowała RCEP w obawie przed skutkami importu na krajowe przedsiębiorstwa.** W Indonezyjskim rządzie wciąż występują poważne obawy o skutki ratyfikacji Regionalnego Kompleksowego Partnerstwa Gospodarczego (RCEP) na krajową gospodarkę, zwłaszcza w kontekście zalania rynku produktami z Chin i innych państw członkowskich.

11 grudnia: **ceny chińskiego węgla spadły po zapowiedzi Indonezji o wznowieniu eksportu węgla.** Indonezyjski zakaz eksportu został wprowadzony na początku stycznia po tym, jak państwowy zakład energetyczny Perusahaan Listrik Negara (PLN) odnotował krytycznie niskie zapasy węgla. W związku ze wstrzymaniem eksportu w Indonezji, ceny węgla w Chinach wzrosły o 3%, ale po rozpoczęciu luzowania restrykcji ceny zaczęły się stabilizować. Rząd w Dżakarcie nie podjął decyzji o całkowitym wznowieniu eksportu węgla, aczkolwiek będzie stopniowo zezwalał na eksport w zależności od sytuacji energetycznej w kraju.

14 stycznia: Filipiny zatwierdziły zakup pocisków BrahMos dla marynarki wojennej. Filipiny uzyskały zgodę na zakup naddźwiękowych pocisków manewrujących opracowanych przez BrahMos Aerospace za kwotę 374,9 mln USD. Pociski samosterujące BrahMos mogą być wystrzeliwane z łodzi podwodnych, statków, samolotów lub platform lądowych. Ich prędkość wynosi 2,8 macha, a zasięg to około 290 km.

17 stycznia: Chiny nie będą zastraszać Filipin i innych państw na regionu na Morzu Południowochińskim. W wirtualnym spotkaniu zorganizowanym przez chińską ambasadę w Manili, minister spraw zagranicznych Wang Yi stwierdził, że ChRL nie będzie zastraszać mniejszych sąsiadów, w tym Filipin, swoimi działaniami na Morzu Południowochińskim, na którym toczą się spory morskie i terytorialnego. Pekin wyraził jednocześnie nadzieję, że wszystkie spory zostaną rozwiązane w sposób pokojowy.

18 stycznia: Malezja zwraca uwagę na zmianę chińskiej narracji w usprawiedliwianiu swoich roszczeń na Morzu Południowochińskim. Minister spraw zagranicznych Malezji Saifuddin Abdullah poinformował, że państwa ASEAN zauważyły zmianę w chińskiej narracji dotyczącej roszczeń Pekinu na Morzu Południowochińskim. Coraz częściej zamiast do tzw. *linii dziewięciu kresek*, Chiny odwołują się do „czterech Sha”, czyli czterech grup wysp: Pratas, Spratly, Paracel oraz łąchy Macclesfield. Nowa koncepcja wyznacza linię w kształcie litery „U”, która obejmuje niemal cały obszar Morza Południowochińskiego. Pekin powołuje się na nową koncepcję, ponieważ linia dziewięciu kresek i prawa historyczne, na które powołuje się rząd w Pekinie zostały podważone przez wyrok trybunału arbitrażowego w Hadze z 2016 roku.

18 stycznia: Chiny wspólnie z trzema państwami ASEAN przeprowadziły 113. Edycję patrolu na rzece Mekong. Organy ścigania z Chin, Laosu, Birmy i Tajlandii wzięły udział w trzydniowym patrolu rzeki Mekong na odcinku 600 km, aby przeciwdziałać przestępczości transgranicznej. Inicjatywa została zainicjowana w grudniu 2011 roku.

20 stycznia: Chiny prześlą Filipinom sprzęt wojskowy o wartości 19,4 mln USD. Chiński ambasador na Filipinach poinformował o programie wsparcia chińskich sił zbrojnych o łącznej wartości 19,4 mln USD. Pierwsza partia sprzętu o wartości 11,9 mln USD została dostarczona do Manili 16 stycznia. Inicjatywa jest jednym z elementów deklaracji prezydenta Xi Jinpinga z 2019 roku, kiedy zobowiązał się do wsparcia kampanii antynarkotykowej prezydenta Rodrigo Duterte oraz działań rządu w Manili w walce z organizacjami terrorystycznymi.

21 stycznia: Birma rozmieściła miny lądowe wzdłuż rurociągu naftowego i gazowego do Chin. Przy centrum kontroli w pobliżu Hsipaw położonym w północnym stanie Shan obsługującym rurociąg z Birmy do Chin, który jest również chińską inwestycją, birmańscy żołnierze rozmieścili miny lądowe. Wszystko wskazuje na to, że birmańska junta podjęła środki zapobiegawcze mające na celu ochronę chińskiej inwestycji przed potencjalnymi atakami. Antychińskie nastroje w kraju są coraz większe po zamachu stanu z lutego ubiegłego roku. Duża część społeczeństwa wieży, że Pekin miał swój udział w przejęciu kontroli nad państwem przez wojsko z generałem Min Aung Hlaing'iem na czele.

22 stycznia: Malezja ratyfikowała umowę w sprawie Regionalnego Kompleksowego Partnerstwa Gospodarczego (RCEP). Ministerstwo handlu międzynarodowego i przemysłu poinformowało o złożeniu dokumentów ratyfikacyjnych RCEP do sekretariatu ASEAN w dniu 17 stycznia. Umowa o wolnym handlu zacznie obowiązywać od 18 marca bieżącego roku.

Według prognoz Malezja ma być jednym z największych beneficjentów RCEP spośród państw ASEAN, z przewidywanym wzrostem eksportu o 200 mln USD.

24 stycznia: Chiny i Wietnam zanotowały duży wzrost w dwustronnej wymianie handlowej w 2021 roku. Według wietnamskiego doradcy handlowego w Chinach, Nong Duc Laia, w ubiegłym roku udało się osiągnąć wzrost w handlu z Chinami, mimo niekorzystnych warunków związanych z pandemią koronawirusa. Powołał się na dane wietnamskich służb celnych, z których wynika, że dwustronna wymiana handlowa osiągnęła w 2021 roku 165,8 mld USD, o 33,5% więcej niż w 2020 roku, podczas gdy dane chińskich służb celnych pokazały, że handel dwustronny po raz pierwszy przekroczył granicę 200 mld USD, osiągając 230,2 mld USD, o 19,7% więcej niż w 2020 roku.

25 stycznia: lider sondaży w wyborach prezydenckich na Filipinach będzie chciał negocjować z Chinami układ w sprawie sporu na Morzu Południowochińskim. Ubiegający się o najwyższy urząd w państwie Ferdinand Marcos Jr, poinformował, że wyrok trybunału arbitrażowego z 2016 roku w sprawie sporu na Morzu Południowochińskim okazał się nieskuteczny, dlatego w przypadku wygranych wyborów będzie dążył do podpisania dwustronnej umowy z Pekinem, co jego zdaniem jest „jedyną praktyczną opcją”. Zaznaczył przy tym, że ASEAN również może pomóc w rozwiązaniu konfliktu morskiego.

27 stycznia: Filipiny podpisały umowę na budowę linii kolejowej przez Chiny. Minister transportu Arthur Tugade podpisał umowę o wartości 2,8 mld USD na budowę pierwszej części linii kolejowej o długości 380 km w ramach projektu South Long Haul. Linia będzie budowana przez konsorcjum składające się z China Railway Group Ltd., China Railway No.3 Engineering Group Co. Ltd. i China Railway Engineering Consulting Group Sp. Po zakończeniu budowy podróż z Manili do region Bicol ulegnie skróceniu z obecnych 12 h do 4 h. Pociągi pasażerskie mają podróżować z prędkością 160 km/h a towarowe 100 km/h.

27 stycznia: Chiny zamierzają przekazać Tajlandii dwie łodzie podwodne. Chiński rząd planuje przekazać Tajlandii dwie łodzie podwodne, typ 035B klasy Ming oraz typ 039 klasy Song. Jednostki mają posłużyć do realizacji szkoleń dla członków załogi przez okres oczekiwania na dostarczenie dwóch łodzi z napędem diesel-elektrycznym S26T, będących eksportową wersją jednostki typu 039A klasy Yuan. Umowa na zakup pierwszej łodzi została podpisana w 2017 roku a jej wartość wyniosła 390 mln USD. Powinna zostać dostarczona w 2024 roku, ale wszystko wskazuje na to, że dotrzymanie pierwotnego terminu nie będzie możliwe, stąd chęć zaopatrzenia Tajlandii w jednostki szkoleniowe.

28 stycznia: Filipiny podpisały umowę na zakup pocisków BrahMos. Minister obrony Delfin Lorenzana i dyrektor generalny BrahMos Aerospace Atul Dinkar Rane podpisali w trakcie wideo rozmowy kontrakt o wartości ponad 375 mln USD na zakup trzech baterii pocisków manewrujących BrahMos. Jedna bateria zazwyczaj składa się z trzech mobilnych i zarazem autonomicznych wyrzutni z dwoma lub trzema pociskami wraz z systemem śledzącym. W pociski zostanie wyposażona marynarka wojenna Filipin, co w znaczący sposób podniesie zdolności obrony suwerenności kraju, zwłaszcza na Morzu Południowochińskim.

KOMENTARZ

Filipiny podpisały umowę o wartości 375 mln USD na zakup indyjsko-rosyjskich pocisków przeciwokrętowych BrahMos wraz ze wsparciem technicznym i logistycznym. Negocjacje w sprawie pozyskania przez filipińskie siły zbrojne naddźwiękowych pocisków trwały od 2019 roku i były bacznie obserwowane, ponieważ pozyskanie tego typu uzbrojenia jest postrzegane w kategoriach środków odstraszania asertywnych działań Chin na Morzu Południowochińskim. Warto się jednak zastanowić, czy rzeczywiście pociski BrahMos przyczynią się do zwiększenia potencjału obronnego Filipin?

Zgodnie z deklaracjami producenta zasięg rakiet Brahmos, w które zostanie wyposażona filipińska marynarka wojenna wynosi 290 km. Jeżeli weźmiemy pod uwagę fakt, że duża część roszczeń rządu w Manili na Morzu Południowochińskim znajduje się w wyłącznej strefie ekonomicznej kraju (rozpościerającej się na obszarze około 370 km od linii brzegowej), pociski powinny zapewnić bufor bezpieczeństwa jak i pomóc w ochronie suwerenności kraju. Tego rodzaju narrację prowadzi część analityków, a nawet emerytowani wojskowi jak admirał Rommel Jude Ong. Warto jednak zwrócić uwagę na szczegóły dotyczące funkcjonowania tego typu uzbrojenia. Zasięg 290 km jest możliwy do osiągnięcia przy wykorzystaniu zaawansowanego systemu czujników umożliwiających namierzenie, a następnie śledzenie poruszającego się celu. Będzie to jedno z głównych wyzwań, z którymi musi się zmierzyć filipiński rząd, albowiem radary, w które wyposażone są baterie pocisków BrahMos zapewniają zasięg kilkudziesięciu kilometrów. Na chwilę obecną siły zbrojne nie dysponują radarem pozahoryzontalnym, który rozwiązałby problem zakrzywienia kuli ziemskiej i przyczyniłby się do zwiększenia zdolności do wykrywania celów. Do pewnego stopnia te braki mogłyby zostać uzupełnione przez czujniki powietrzne, ale i w tym przypadku filipińskie siły powietrzne nie dysponują żadnym specjalistycznym samolotem z systemem wczesnego ostrzegania i kontroli powietrznej, takim jak amerykański Boeing E-3 Sentry. Filipiny mają do dyspozycji jedynie kilkanaście lekkich samolotów Cessna oraz kilka samolotów szturmowo-obszernych OV-10 Bronco, które z trudem nadają się do zaawansowanych operacji zwiadowczych. Co prawda Filipiny posiadają sporą ilość dronów IAI Heron oraz Blue Horizon, ale wciąż ich liczba jest niewystarczająca, żeby w pełni wykorzystać potencjał jaki oferują pociski BrahMos. Ponadto są potencjalnie łatwymi celami dla chińskiego wojska z uwagi na małą prędkość lotu jak i zdecydowanie większe możliwości bojowe sił powietrznych Chin.

Innym problematycznym aspektem jest brak odpowiednio zaawansowanej technologicznie i zintegrowanej sieci informatycznej pozwalającej na efektywne wykorzystanie naddźwiękowych pocisków. O zacofaniu filipińskiej armii najlepiej może świadczyć fakt, że pociski rakietowe są wykorzystywane w tym kraju dopiero od 2018 roku.

Reasumując, pozyskanie rakiet BrahMos nie wiąże się z natychmiastową poprawą zdolności odstraszania przeciwników na Morzu Południowochińskim, co jest szczególnie istotne z uwagi na spory morskie i terytorialne na tym akwenie. Ministerstwo obrony musi

kontynuować plan modernizacji sił zbrojnych, zwłaszcza w obszarze wywiadowczym i systemowym.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

1 stycznia: filipińskie linie lotnicze uniknęły bankructwa dzięki decyzji amerykańskiego sądu. Filipińskie linie lotnicze uniknęły bankructwa dzięki redukcji zadłużenia w Stanach Zjednoczonych o 2 mld USD oraz dzięki zapewnieniu dodatkowej płynności finansowej za pośrednictwem głównego akcjonariusza w wysokości 500 mln USD. Dodatkowe 150 mln USD mają zapewnić nowi inwestorzy. Według rządowych danych statystycznych ruch lotniczy na Filipinach zmalał w 2020 roku o 75%.

1 stycznia: Ferdinand Marcos Jr utrzymuje dużą przewagę w sondażach wyborczych na Filipinach co jest dobrą informacją dla Chin i złą dla USA. W ostatnim sondażu prezydenckim na Filipinach syn byłego dyktatora uzyskał 51% głosów poparcia, utrzymując swoją przewagę nad drugim kandydatem – obecną wiceprezydent Leni Robredo – który zdobył 14% głosów. Na trzecim miejscu uplasował się bokser Manny Pacquiao. Razem z Marcosem kandyduje córka obecnego prezydenta Filipin – Sara Duterte-Carpio, na stanowisko wiceprezydenta. Jeżeli obecni liderzy sondaży wygrają tegoroczne wybory, będziemy mogli się spodziewać łagodniejszej polityki wobec Chin, co z pewnością będzie stanowiła dużo większy problem dla Waszyngtonu. Zwłaszcza, że na przestrzeni ostatniego półrocza mogliśmy zauważyć zbliżenie na linii Manila-Waszyngton, bo kilku latach wyjątkowo prochińskiej polityki Rodrigo Duterte.

3 stycznia: malezyjski producent gumowych rękawiczek wprowadza zmiany na skutek amerykańskich sankcji. Firma Supermax Corp wprowadziła nową politykę zarządzania pracownikami zagranicznymi i ulepszyła swoją obecną politykę kadrową w świetle zarzutów dotyczących przymusowej pracy płynących ze Stanów Zjednoczonych, które przyczyniły się do nałożenia w październiku 2021 roku zakazu wpuszczania do kraju produktów malezyjskiego przedsiębiorstwa. Supermax zaczął również zwracać opłaty rekrutacyjne byłym pracownikom i oczekuje, że zakończy ten proces do marca bieżącego roku. Ponadto podniesiono płacę minimalną 287 USD do 335 USD. Wciąż jednak trwają prace nad poprawą warunków pracy co wiąże się z renowacją, która ma się zakończyć w połowie lutego.

3 stycznia: Stany Zjednoczone przeprowadziły ćwiczenia sił powietrznych na Morzu Filipińskim. Grupa uderzeniowa z lotniskowcem klasy Nimitz USS Carl Vinson (CVN 70) przeprowadziła ćwiczenia z zakresu operacji powietrznych z wykorzystaniem samolotów F/A-18E Super Hornet.

4 stycznia: nowy amerykański ambasador do Wietnamu został zaprzysiężony. Biuro ds. Azji Wschodniej i Pacyfiku w Departamencie Stanu USA poinformowało o zaprzysiężeniu Marca Knappera na nowego ambasadora Stanów Zjednoczonych w Wietnamie. Senat USA zatwierdził Knappera jako kolejnego ambasadora w Wietnamie 17 grudnia ubiegłego roku po tym, jak został nominowany przez prezydenta Joe Bidena w kwietniu. Stanowisko to było nieobsadzone przez około osiem miesięcy przed mianowaniem Knappera.

4 stycznia: Stany Zjednoczone przeprowadziły szkolenie dla filipińskiej straży przybrzeżnej. Amerykański oddział wsparcia cywilno-wojskowego na Filipinach przeprowadził szkolenia w zakresie walki oraz opieki nad poszkodowanymi i udzielania pierwszej pomocy dla filipińskiej grupy ds. operacji specjalnych straży przybrzeżnej, a także filipińskiej policji i innych organów ścigania. Inicjatywa miała na celu zwiększenie umiejętności członków filipińskich formacji wykorzystywanych podczas misji ratunkowych. Ponadto jest to jeden z elementów rozwijania dobrych stosunków pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Filipinami, a także współpracy morskiej.

5 stycznia: amerykański gigant Nike przeniósł główną bazę produkcyjną z Chin do Wietnamu. Według raportu finansowego Nike za 2021 rok, 51% butów tej firmy zostało wyprodukowanych w Wietnamie, a odsetek wyprodukowanych w Chinach spadł do 21% w porównaniu do 35% z 2006 roku. Część produkcji została również przeniesiona do Indonezji, gdzie w ciągu 15 lat produkcja obuwia tej firmy wzrosła z 21 % do 26%. W podobnym kierunku zmierza również konkurencyjna firma Adidas. 40% obuwia tej niemieckiej firmy powstaje w Wietnamie.

14 stycznia: Stany Zjednoczone przeprowadziły ćwiczenia na Morzu Południowochińskim. Grupa uderzeniowa z lotniskowcem Carl Vinson oraz grupa amfibii Essex przeprowadziła ćwiczenia na Morzu Południowochińskim.

15 stycznia: amerykański okręt podwodny z pociskami balistycznymi przybył na Guam. Okręt podwodny USS Nevada (SSBN 733) dotarł do portu Apra na Guam w ramach amerykańskiego zaangażowania w regionie Indo-Pacyfiku. Jest to pierwsza tego rodzaju wizyta od 2016 roku i druga od lat 80-tych XX wieku.

20 stycznia: amerykański niszczyciel przeprowadził misję swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim. Niszczyciel USS Benfold (DDG 65) przeprowadził pierwszą w 2022 roku misję swobody żeglugi na Morzu Południowochińskim. Celem misji było zademonstrowanie swobody żeglugi na wodach, do których roszczą sobie wyłączne prawa takie państwa jak Chiny, Tajwan oraz Wietnam.

20 stycznia: Stany Zjednoczone sfinansują nowe centrum szkoleniowe dla filipińskiej straży przybrzeżnej. W miejscowości Balagtas powstanie nowe centrum szkoleniowe dla funkcjonariuszy straży przybrzeżnej Filipin, które zostanie zbudowane dzięki amerykańskiemu wsparciu finansowemu w wysokości 5,5 mln USD.

21 stycznia: rozpoczęcie prac pogłębiania dna morskiego w pobliżu kambodżańskiej bazy Ream na nowo wzbudziło zaniepokojenie Stanów Zjednoczonych obecnością chińskich sił zbrojnych w Kambodży. Zdjęcia satelitarne wykonane przez komercyjną firmę Maxar uwieczniły obecność dwóch pogłębiarek u wybrzeży Kambodży w pobliżu bazy marynarki wojennej Ream. Ich zadaniem jest pogłębienie dna morskiego, umożliwiając tym samym dostęp większych jednostek do bazy. Według kambodżańskiego rządu Chiny są zaangażowane w prace modernizacyjne Ream, ale nie ma mowy o obecności chińskich żołnierzy w bazie, ponieważ jest to niezgodne z ustawą zasadniczą. Amerykanie dotarli jednak do informacji o tajnym porozumieniu pomiędzy Phnom Penh i Pekinem, zakładającym obecność chińskich żołnierzy na obszarze bazy. Mimo wielokrotnego zaprzeczania tym doniesieniem przez premiera Hun Sena, Waszyngton wciąż jest zaniepokojony potencjalnym wykorzystaniem bazy w Ream przez Chiny.

23 stycznia: Stany Zjednoczone i Japonia przeprowadziły wspólne ćwiczenia na Morzu Filipińskim. Dwa amerykańskie lotniskowce z grubą 26 myśliwców F-35 Lightning II i dwa okręty amfibijne wraz z eskortą wzięły udział w manewrach morskich z japońską jednostką JS Hyuga (DDH-181). Były to największe ćwiczenia od czasu manewrów z października ubiegłego roku, jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę jednostek zdolnych do prowadzenia operacji powietrznych. W październikowej edycji ćwiczeń brały udział siły zbrojne z USA, Wielkiej Brytanii i Japonii.

24 stycznia: Stany Zjednoczone wezwały Kambodżę do pełnej transparentności w sprawie modernizacji bazy marynarki wojennej Ream. Rzecznik ambasady USA w Phnom Penh, Chad Roedemeier, poinformował o wysłaniu do rządu Kambodży pisma z wezwaniem o pełną przejrzystość w sprawie modernizacji bazy w Ream przy współpracy z Chinami, a także o udzieleniu informacji o ewentualnej obecności chińskich żołnierzy na terenie bazy. Kierownik projektu modernizacji bazy - generał Chao Phirun, potwierdził obecność chińskiego personelu technicznego w bazie, ale zaprzeczył wszelkim doniesieniom o żołnierzach ChRL.

28 stycznia: wyścig o wrak amerykańskiego myśliwca na Morzu Południowochińskim. Po tym jak amerykański samolot bojowy F-35C Lightning II rozbił się przy próbie lądowania na pokładzie lotniskowca USS Carl Vinson w ramach rutynowych ćwiczeń na Morzu Południowochińskim, istnieją obawy, że chińska marynarka wojenna podejmie próbę wydobywania wraku przed służbami amerykańskimi w celu pozyskania zaawansowanych technologii zastosowanych przy budowie samolotu. Według oficjalnego oświadczenia rzecznika ministerstwa spraw zagranicznych ChRL, Zhao Lijiana, Chiny nie zamierzają podejmować prób mających na celu przejęcie samolotu z dna morskiego. Rzecznik podkreślił, że nie jest to pierwszy tego rodzaju przypadek katastrofy amerykańskiego samolotu na Morzu Południowochińskim.

30 stycznia: Stany Zjednoczone nie poprosiły Filipin o wsparcie przy wydobywaniu rozbitego myśliwca z dna Morza Południowochińskiego. Ministerstwo obrony Filipin nie zostało oficjalnie poinformowane o wypadku z udziałem amerykańskiego myśliwca podczas próby lądowania na pokładzie lotniskowca, dlatego nie zaangażowano żadnych filipińskich jednostek do operacji zabezpieczenia i wydobywania wraku z dna morskiego. Rzecznik filipińskich sił zbrojnych, pułkownik Ramon Zagala, odmówił komentarza w tej sprawie.

KOMENTARZ

Rzecznik prasowy VII floty USA, porucznik Nicholas Lingo, poinformował o wypadku z udziałem myśliwca F-35C Lightning II podczas rutynowych ćwiczeń przez grupy uderzeniowe USS Carl Vinson oraz USS Abraham Lincoln na Morzu Południowochińskim w dniu 24 marca 2022 roku. Do wypadku doszło podczas manewru lądowania na pokładzie lotniskowca USS Carl Vinson. Pilot samolotu zdążył się katapultować, ale uszkodzonych zostało siedmiu członków załogi pokładowej lotniskowca, a maszyna o wartości ponad 100 mln USD zatonała. Myśliwiec jest jednym z najnowocześniejszych modeli

wyprodukowanych przez amerykańskiego giganta Lockheed Martin Corp. Samolot jest wyposażony w najbardziej zaawansowane technologicznie systemy, dlatego przejęcie wraku przez obce państwo byłoby ogromnym ryzykiem utracenia przewagi technologicznej w obszarze samolotów bojowych. Biorąc pod uwagę miejsce katastrofy jak i sytuację na arenie międzynarodowej, głównym kandydatem do przejęcia wraku są Chiny.

Chiński think-tank z siedzibą w Pekinie (The South China Sea Probing Initiative) określił przybliżoną lokalizację wraku na podstawie przebiegu amerykańskich manewrów morskich. Samolot najprawdopodobniej zatonął w odległości 100 mil morskich od filipińskiej wyspy Luzon oraz 50-70 mil morskich na północny-wschód od kontrolowanej przez Chiny mielizny Scarborough, położonej w wyłącznej strefie ekonomicznej Filipin. Głębokość w tym regionie oscyluje w granicach 3-3,5 tys. metrów. Ten sam ośrodek badawczy poinformował również o amerykańskich patrolach powietrznych nad strefą, gdzie doszło do wypadku. Dzień po wydarzeniu zarejestrowano w rejonie obecność co najmniej sześciu samolotów rozpoznawczych, w tym drony MQ-4C Triton. Doniesienia z Chin są dowodem na to, że rząd w Pekinie przygląda się amerykańskim działaniom, ale w dobie powszechnie stosowanych technologii, jakkolwiek interakcja chińskiej marynarki wojennej z wrakiem statku byłaby natychmiast zarejestrowana przez Stany Zjednoczone. Rzecznik VII floty USA na pytanie odnośnie potencjalnego zaangażowania w Chin w sytuację odmówił komentarza, argumentując, iż nie chce spekulować na temat chińskich intencji.

Wypadek amerykańskiego samolotu został wykorzystany przez chińskie media w swoich działaniach propagandowych. W jednym z artykułów opublikowanych przez *Global Times* zacytowano komentarz starszego pracownika naukowego w Akademii Badań Morskich Armii Ludowo-Wyzwoleńczej - Zhang Junshe, którego zdaniem amerykańskie operacje zorientowane na powstrzymaniu Chin prowadzą do wyczerpania fizycznego i mentalnego żołnierzy, a co za tym idzie tego rodzaju wypadki będą się powtarzać.

Strona amerykańska nie zdradziła wielu szczegółów dotyczących misji wydobycia wraku z dan morskiego. Wiadomo jednak, że VII flota posiada jeden statek przystosowany do tego rodzaju operacji - USNS Salvor, który stacjonuje na Hawajach. Jego podróż na miejsce zdarzenia zajmuje około 10 dni. Specjaliści od zagadnień bezpieczeństwa morskiego szacują, że przy sprzyjających warunkach atmosferycznych i zaangażowaniu co najmniej trzech statków ratowniczych, wydobycie wraku F-35C powinno zakończyć się pod koniec marca bieżącego roku.

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

